

Οι κούλιες των Γρεβενών

Του δασκάλου Ηλία Γάγαλη ,γραμματέα του συλλόγου αρχαιοφίλων Γρεβενών ο «Δέρδας»

Γυρίζουμε το χρόνο αρκετά χρόνια πίσω και μεταφερόμαστε νοερά στην περίοδο της Οθωμανικής περιόδου για την περιοχή των Γρεβενών. Αυτή αρχίζει μετά τη μάχη του Κοσσυφοπεδίου στις 28 Ιουνίου 1389.

Μέχρι και την περίοδο του Σουλεϊμάν του Μεγαλοπρεπή το 1564/1565 η περιοχή αποτελούνταν από αμιγή χριστιανικό πληθυσμό. Από το χρονικό αυτό σημείο και μετά ξεκινούν οι εκουσίες ή παρά τη θέληση των κατοίκων αλλαξοπιστίες.

Η κούλια του Γιμάζ Ζαγάγ του 1848 στη Λόχη Γρεβενών

Οι Οθωμανοί για να διοικήσουν την περιοχή χρησιμοποίησαν πρόθυμους συμμάχους τους Αλβανούς οι οποίοι μετά το θάνατο του εθνικού τους ήρωα Γεώργιου Καστριώτη ή Σκεντέρμπεη και βασιζόμενοι στο κίνητρο που τους έδωσαν οι Οθωμανοί για μικρότερη φορολόγηση ή και ολική απαλλαγή φόρων, άλλαξαν στην πλειονότητα θρησκεία και από χριστιανοί έγιναν μουσουλμάνοι. Το κίνητρο ήταν το πρώτο παιδί κάθε οικογένειας Αλβανών να γινόταν μουσουλμάνος για να πετύχουν αυτή την φοροαπαλλαγή.

Ένα ακόμη ισχυρό κίνητρο για αυτούς ήταν η αναρρίχηση σε αξιώματα στην οθωμανική ιεραρχία ,γεγονός που τους απέδιδε εδάφη προς εκμετάλλευση, τα λεγόμενα τσιφλίκια. Στα περίπου 100 χωριά των Γρεβενών την περίοδο αυτή (1389-1912) θα συναντήσουμε 19 χωριά τσιφλίκια, με δεκαεννέα (19) κούλιες.Οι κούλιες αυτές ήταν καστρόπυργοι ασφαλείς για τους ενοίκους τους μπέηδες Αλβανούς, οι οποίοι από κει μπορούσαν να διαφεντεύουν μικρά κυρίως χωριά με 3000 στέμματα και λιγότερο εκτάσεις γης.

Για λογαριασμό τους εργάζονταν οι κολλήγοι,χριστιανοί κάτοικοι οι οποίοι έμεναν στον κάθε οικισμό,ασκούσαν ανεμπόδιστα τα θρησκευτικά τους καθήκοντα σε

εκκλησίες που οι ίδιοι οι τσιφλικάδες έκτιζαν δίπλα στις κούλιες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η μοναδική σωζόμενη κούλια στη Δυτική Μακεδονία η κούλια της Λόχμης ,που παλιότερα λεγόταν Βίτσι, στο βόρειο τμήμα της Π.Ε. Γρεβενών που σήμερα υπάγεται στο Δημοτικό διαμέρισμα Αμυγδαλιάς Γρεβενών. Η εκκλησία των Παμμέγιστων Ταξιαρχών της Λόχμης Γρεβενών χτίστηκε την ίδια χρονιά που χτίστηκε η κούλια του Ιλιάζ Ζαγάγ, γεγονός που αποδεικνύει ότι ο Αλβανός μπέης συμφώνησε στο χτίσιμο της διπλανής στην κούλια εκκλησίας.

Αναθηματική πλάκα με το σταυρό την ημισέληνο και την πεντάλφα στον ΙΝ Ταξιαρχών Λόχμης Γρεβενών

Χαρακτηριστική είναι η πέτρινη αναθηματική πλάκα που τοποθετήθηκε στην εκκλησία της Λόχμης και η οποία έχει κάτι το μοναδικό. Στη μέση έχει το σταυρό και γύρω από αυτόν υπάρχει η ημισέληνος (βυζαντινό σύμβολο που υιοθέτησαν οι Οθωμανοί) καθώς και η πεντάλφα που είναι σύμβολο της ιουδαϊκής θρησκείας. Όλα αυτά σημαίνουν πανθησκεία που μας λένε ότι τον μπέη δεν τον ενδιέφερε σε ποια θρησκεία πιστεύουν οι εργάτες-κολλήγοι του, αλλά να δουλεύουν γι αυτόν χωρίς να τον ενοχλούν και να επαναστατούν εναντίον του.

Η αμοιβή των κολλήγων αυτών εργατών ήταν η διατροφή τους,ένα μικρό μέρος από την παραγωγή των προϊόντων ,καθώς όπως προείπαμε και η ελεύθερη άσκηση των θρησκευτικών τους καθηκόντων ,γεγονός που τους έδινε την ψευδαίσθηση κάποιας ελευθερίας.

Η κούλια της Λόχμης Γρεβενών του 1848

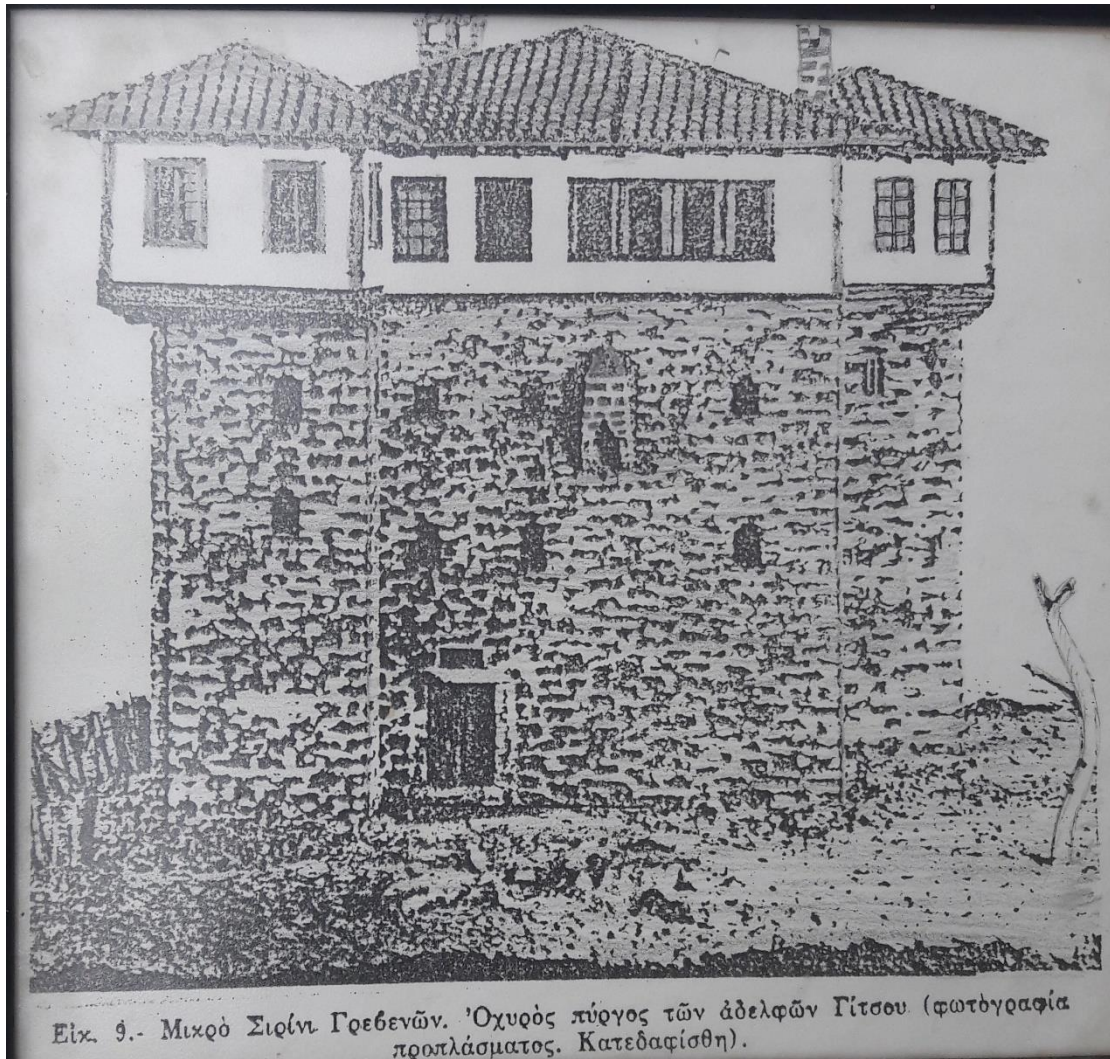
Τους μπέηδες τσιφλικάδες των Γρεβενών δεν τους ενδιέφερε αν οι κολλήγοι εργάτες ήταν χριστιανοί ή μουσουλμάνοι παρά μόνο αν ανεμπόδιστα μπορούσαν να προσπορίζονται οφέλη από την εκμετάλλευση των τσιφλικιών τους.

Μια δεύτερη κούλια υπήρχε στο γειτονικό χωριό Μικρό Σειρήνι, η οποία δυστυχώς κατεδαφίστηκε. Από τη σπάνια φωτογραφία που δημοσίευσε ο πολιτιστικός σύλλογος του Μικρού Σειρηνίου «Η Κούλια» ,διακρίνεται ένα κτίσμα το οποίο είναι επιβλητικό,αρκετά ψηλό και απροσπέλαστο για κάθε επίδοξο εισβολέα και παράλληλα ασφαλές για τους ενοίκους του.

Η κούλια του Μικρού Σειρηγίου Γρεβενών των αδερφών Γίτσου

Την ίδια κούλια των αδερφών Γίτσου βλέπουμε και παρακάτω αλλά σε γράφημα-πρόπλασμα:

Είχ. 9.- Μικρό Σιρίνι Γρεβενών. Όχυρός πύργος τών αδελφών Γίτσου (φωτόγραφία προπλάσματος. Κατεδαφίσθη).

Δυστυχώς η κούλια του Μικρού Σειρηνίου δεν υφίσταται σήμερα γιατί κατεδαφίστηκε. Η λέξη κούλια προέρχεται από την τουρκική λέξη Kule που σημαίνει πύργος (φρούριο). Σήμερα η κούλια της Λόχμης χρησιμοποιείται σαν ιδιωτική κατοικία, ενώ έχει χαρακτηριστεί διατηρητέο μνημείο από την Αρχαιολογική Υπηρεσία.

Με την ανάδειξη των δυο παλαιών εκκλησιών της Λόχμης και την αξιοποίηση και συνένωσή τους σαν σημεία ενδιαφέροντος με το γεφύρι του Πασά, το μοναστήρι του Ταξιάρχη, το Παλαιοντολογικό Μουσείο Μηλιάς, τα αρχαιολογικά του Αγίου Γεωργίου με ένα μουσείο στον Άγιο Γεώργιο, σε συνδυασμό με τους αρχαιολογικούς χώρους μαζί και με την εκκλησία των Αγίων Αποστόλων του 1836, το γεφύρι Πραμόριτσας στο Κληματάκι, όλα τα παραπάνω μπορούν να αποτελέσουν σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος. Με την κατάλληλη προβολή από τη μεριά του Δήμου Γρεβενών και της Αντιπεριφέρειας σε συνεργασία με το Υπουργείο τουρισμού και την ΕΦΑ Γρεβενών μπορούν να αποτελέσουν πόλο έλξης επισκεπτών για την περιοχή μας που τόσο την έχει ανάγκη.

Πεδίο δόξης λαμπρό επομένως για το νέο Δήμαρχο Γρεβενών κ. Κυριάκο Ταταρίδη και τη νέα δημοτική αρχή στους οποίους ευχόμαστε καλή επιτυχία στο δύσκολο έργο που αναλαμβάνουν.

Άγιος Γεώργιος Γρεβενών, 18 Οκτωβρίου 2023